

MAKTABDA BIOLOGIYA FANINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING AFZALLIGI

Abdurashidova Muxarramxon Sirojiddin qizi

Izboskan tuman 2-son politexnikumi biologiya fani o'qituvchisi.

Annotatsiya: Hozirda pedagog yosh avlodni malaka, bilimni egalash va ularni chuqur ta'lim – tarbiya olishda interfaol metodlardan foydalanish va ularni maktab o'quvchilariga oson yo'lar bilan tushuntra olish qobilyatiga ega bo'lish kerak. Maqolada maktabda biologiya fanini o'qitishda interfaol metodlardan samarali foydalanishning afzalligi yoritilgan.

Kalit so'zlar: biologiya fani, interfaol, metodika, emostional, metod, bilim, malaka, A.Lyuben metodi .

KIRISH

Biologiya o'qitish metodikasi bo'yicha hozirda ma'lum bo'lgan qonun va qonuniyatlar, qoidalar va tadqiqotlar natijalari bilan tanishib qolmay, balki hali yechilmagan, hal qilinishi zarur bo'lgan muammolar bilan ham tanishadilar va bu o'z navbatida ushbu sohaga yangi, yosh talantlarni kirib kelishiga yo'l ochadi. Bizning kelajagimiz xalqimiz va davlatimiz kelajagi esa yoshlarimizning qo'lidadir. Biologiya o'qitish metodikasi biologiya fan asoslari bilan bog'liq bo'lgan o'quv, jarayonlar, prinstiplar va qonuniyatlar to'g'risidagi fandır. Mazkur prinstip va qonuniyatlarni bilish O'qituvchiga maktab biologiya kursi bilan bog'liq o'quvtarbiyaviy jarayonlarni zamon talablariga mos holda tashkil yetish va boshqarish imkonini beradi.

MUHOKAMA

Biologiya o'qitish metodikasi biologiya o'quv fanlarining mazmuni, uning o'qitish shakllari, metodlari, vositalarini o'zaro bog'liq holda joriy yetishning maqsad qilib qo'yadi. Biologiya o'qitishning hozirgi davrda samarali bo'lishi o'quvchilarning o'quv, mehnat va jamoat faoliyatlarida qatnashish uchun zarur bo'lgan biologik bilimlar, ko'nikmalar, malakalarni egallaganiklari bilan belgilanadi. Ular esa o'z navbatida o'quvchilarning tarbiyalanganlik natijasida, dunyoqarashi, e'tiodi, tabiat, jamiyat va shaxsga bo'lgan munosabatida namoyon bo'ladi. O'quvchilarning rivojlanish darajasi, qobiliyati, jismoniy va amaliy jihatdan takomillashtirishga bo'lgan extiyoji bilan ifodalanadi. Ko'plab olimlarimiz bolalarni aqliy faolyatini o'rganish borasida ko'plab tajribalar olib borilgan. Bolalarga o'qitish metodikasi bo'yicha har bir fanga oid uslublar ishlab chiqilgan va ularni guruxlarga bo'lib o'rganishgan. Tabiiyotshunoslikni maktablarda o'qitilishi va uning metodikasi.

XIX asrning ikkinchi yarmiga kelib CH.Darvinning organik olam evolyusiyasi to'g'risidagi ta'limoti e'lon qilingandan keyin A.N.Beketov, K.A.Timiryazev maktab tabiiyotshunoslik o'quv fanini asosiy azifasi o'quvchilarning mantiqiy tafakkurni rivojlantirish va tarbiyalashdan iborat ekanligini e'tirof etdilar. A.N.Beketov o'quvchilarning mustaqil ravishda mantiqiy tafakkurini rivojlanishida tabiiyotshunoslik muhim ahamiyatga ega ekanligini qayd qiladi. U tabiiyotshunoslikni o'qitishda ko'rgazma qurollardan keng foydalanish, tajribalar olib borish nihoyatda muhim ekanligini ta'kidlaydi. A.N.Beketovning o'qitish sohasidagi fikrlari ko'p jihatdan nemis tabiiyotshunos pedagogi Avgust Lyuben (1804-1873) qarashlarini eslatadi. Tabiiyotshunoslikga bag'ishlangan darsligida bu fanning tarbiyaviy ahamiyati, xususan, o'quvchilar olib boradigan mustaqil ishlarda, ekskursiyalarda ularni tadqiqot ishlar o'tkazish ko'nikmalarini hosil etish lozimligi ta'kidlanadi. A.Lyuben metodi bo'yicha o'quvchilar avvalo

organik olamning alohida vakillari bilan mahalliy obektlar misolida tanishishlari kerak. Bunda iloji boricha tabiiy o'simliklar, xayvonlar bilan boshqa holatlarda esa ularning yaxshi ishlangan tasvirlari bilan mashg'ulot olib borish lozimligi qtiriladi. O'quvchilar o'qituvchi taklif etgan reja asosida mustaqil o'quv materiallarini o'rganishlari bunda oddiydan murakkab, ma'lumdan no'malum tomon yo'nalish ya'ni induktiv metod asosiy o'rin egallashi kerak. Bugungi kunda biologiyuni o'qtishda ko'plab interfaol metodlardan foydalanib kelinyapti.

Biologiya o'qitish metodikasining ilmiy – tadqiqot metodlari:

1. Maktab o'qituvchilarining ish tajribasini kuzatish va faoliyatdagi ijobiy, salbiy tomonlarini aniqlash.
2. Bu sohada to'plangan ma'lumotlarni tahlil qilish, umumlashtirish va hal etilmagan muammolarni aniqlashtirish va ularni hal etish uchun zarur ishchi farazlarni ilgari surish.
3. Ilgari surilgan farazlarning qanchalik hayotga yaqin ekanliklarini aniqlash maqsadida maktablarda pedagogik tajribalar o'tkazish hamda tajribaviy, nazorat sinflardan olingan ma'lumotlarni o'zaro taqqoslash.
4. Kuzatish va pedagogik eksperimentlardan olingan ma'lumotlarni tahlil qilish, umumlashtirish va xulosalash.
5. Olingan ma'lumotlarga asoslanib, metodik maqolalar, qo'llanmalar yaratish va ishlab chiqilgan fikr mulohazalarning ommaviy maktablarda tekshirishdan o'tkazish va tasdig'ini olishdan iborat va olingan natijalarni tahlil qilishdan iborat.

XULOSA

Bugun O'zbekiston maktablarida ham ta'lim sohasini rivojlantirish maqsadida maktab darsliklarida bir qator o'zgarishlar yuz berdi, xususan bolalarni

bilim olishi va o'rganishi uchun o'zgartirishlar kiritildi, buning asosiy sababi yosh avlodni chuqur bilim olish va ularga qaratilyotgan e'tibor hisoblanadi. Ko'plab darsliklarga metodikalar qo'lanilyotganligi o'qtuvchilarni va o'quvchilarni yutug'i hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ponomaryova va boshqalar "Biologiya o'qitishning umumiy metodikasi", "Moskva" 2003 y.
2. J.Tolipova, A.T.G'ofurov "Biologiya o'qitish metodikasi" metodik qo'llanma. Akademik litsey va kasb hunar kollejlari uchun 2004 y.
3. A.T.G'ofurov, O.M.Nosirov "Maktab biologiya kursida tabiat muhofazasi tushunchasini shakllantirish", "O'qtuvchi" 1985 y.
4. Azimov I va boshqalar. Biologiya (9-sinf) metodik qo'llanma T., 2002 yil Abu Ali ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti.
5. Борзова З.В., Дагаев А.М. Дидактические материалы по биологии: Методическое пособие. – М.: ТС Сфера, 2005. – 400 с.
6. G'ofurov A.T va boshqalar. Biologiyani o'qitishning umumiy metodikasi. (O'quv-metodik qo'llanma). TDPU., T.: - 2005 y.
7. G'ofurov A.T. va boshqalar. Biologiya (Evolyusiya va ekologiya) Akademik litsey va kasb-hunar kollejlari o'quvchilari uchun darslik. – T.: "Sharq", 2003. – 288 bet.
8. Yo'ldoshev J.G'. Zamonaviy dars. Malaka oshirish: muammolar, izlanishlar, yechimlar. A.Avloniy nomidagi XTXQTMOMI. – T.:, 2007. – 200 bet.
9. Кучменко В.С., Суматохин С.В. Биология: Животные: 7 класс: Методическое пособие. – М.: Вентана-Граф, 2005. – 176 с.
10. Маш Р.Д., Драгомилов А.Г. Биологи. Человек: 8 класс: Методическое пособие. – М.: Вентана-Граф, 2005. – 288 с.